

14. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України № 375 від 20.08.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

15. Про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України № 227 від 06.03.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

16. Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

17. Про місцеві державні адміністрації: Закон України № 586-XIV від 09.04.1999 року. ВВР, 1999, № 20–21, ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

18. Гуменюк І.Я. Волонтерська діяльність як суб'єкт соціальної роботи з ВПО. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28548/1/Humeniuk_Petryshyn.pdf (дата звернення: 19.11.2023).

УДК 342.922:351.746

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.18>

ДАШКОВСЬКА А.В.

ДОСВІД ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

EXPERIENCE OF FOREIGN STATES REGARDING PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY AND DEFENSE

Актуальність статті полягає в тому, що на сьогоднішній день законодавче забезпечення діяльності суб'єктів владних повноважень, що забезпечують її безпеку, необхідним правовим інструментарієм на основі демократичних принципів функціонування правової держави в Україні здійснено у повному обсязі. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки та обороноздатності відповідає світовим демократичним стандартам, але, безумовно, потребує систематичного оновлення та вдосконалення, оскільки феномен національної безпеки та обороноздатності настільки складний, багатогранний, динамічний і суперечливий, що потребує періодичного науково-обґрунтованого коригування законодавства. Метою статті є спроба комплексного аналізу іноземних держав щодо публічного адміністрування у сфері національної безпеки і оборони та визначення пріоритетних напрямків його впровадження. У статті визначається, що процес забезпечення національної безпеки конкретної держави полягає у своєчасному виборі та застосуванні суб'єктами, які здійснюють таку діяльність, відповідних форм та методів використання своїх можливостей для захисту життєво важливих інтересів країни від потенційних небезпек або тих, що вже стали реальними, внутрішніх чи зовнішніх загроз відповідно до загальноновизнаних норм міжнародного права та національного законодавства. Незважаючи на процеси уніфікації законодавства та імплементації міжнародних норм, забезпечення національної безпеки держави здійснюється у суворій відповідності з національним законодавством та політичними цілями та

завданнями, сформульованими, як правило, у вигляді стратегії національної безпеки, концепції національної безпеки, доктрини або спеціального закону. Стратегія національної безпеки реалізується за допомогою спеціального механізму, що визначає індивідуальну специфіку та своєрідність кожної держави. Незважаючи на те, що немає єдиного універсального підходу до забезпечення внутрішньої безпеки держави, при побудові відповідних систем у різних країнах здійснюється уніфікація їх законодавства в цій галузі. Для збільшення ефективності забезпечення національної безпеки необхідно продовжувати роботу щодо впровадження досягнень науки у правоохоронну діяльність.

Ключові слова: *адміністративно-правовий статус, національна безпека, оборона, повноваження, компетенція.*

The relevance of the article lies in the fact that, to date, legislative support for the activities of the subjects of power, which ensure its security, with the necessary legal tools based on the democratic principles of the functioning of the rule of law in Ukraine has been fully implemented. The regulatory and legal provision of national security and defense capability meets world democratic standards, but certainly needs systematic updating and improvement, since the phenomenon of national security and defense capability is so complex, multifaceted, dynamic and contradictory that it requires periodic scientifically based adjustment of the legislation. The purpose of the article is to attempt a comprehensive analysis of foreign countries regarding public administration in the field of national security and defense and to determine the priority areas of its implementation. The article defines that the process of ensuring the national security of a specific state consists in the timely selection and application by the entities that carry out such activities of the appropriate forms and methods of using their capabilities to protect the vital interests of the country from potential dangers or those that have already become real, internal or external threats in accordance with generally recognized norms of international law and national legislation. Despite the processes of unification of legislation and implementation of international norms, ensuring the national security of the state is carried out in strict accordance with national legislation and political goals and objectives formulated, as a rule, in the form of a national security strategy, a national security concept, a doctrine or a special law. The national security strategy is implemented with the help of a special mechanism that determines the individual specificity and uniqueness of each state. Despite the fact that there is no single universal approach to ensuring the internal security of the state, when building appropriate systems in different countries, unification of their legislation in this field is carried out. In order to increase the efficiency of ensuring national security, it is necessary to continue work on the implementation of scientific achievements in law enforcement activities.

Key words: *administrative and legal status, national security, defense, powers, competence.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах світі перед кожною державою стоїть завдання забезпечення національної безпеки та обороноздатності. Діяльність держави має бути спрямована на захист національних інтересів, права і свободи людини і громадянина. У всіх країнах світу з найдавніших часів та понині цим питанням приділяється особливе увага. Вже наприкінці XVIII століття забезпечення свободи та безпеки громадян, їх рівність перед законом без урахування їх соціального стану, визначалося одним із найважливіших юридичних принципів у таких державах як Велика Британія, США, Франція та Голландія.

Аналіз виникнення та розвитку такої філософської та правової категорії як «безпека» дозволяє дійти висновку, що це міждисциплінарне наукове поняття, що має важливе прикладне значення та було піддане всебічному системному аналізу, з використанням комплексного підходу, в різних наукових працях, які присвячені безпековій проблематиці, як іноземних так і українських вчених. Одночасно, у Західній Європі проблеми забезпечення безпеки держави були об'єктом наукового пошуку вже з першої чверті XVIII століття, в той же час в Україні зазначена проблематика почала комплексно розглядатись після проголошення незалежності у 1991 році, оскільки у радянський період у даному напрямку було допущено суттєве відставання.

На даний час в Україні проведено титанічну роботу щодо законодавчого забезпечення у сфері публічного адміністрування у сфері національної безпеки і оборони, а також наукової розробки цього напрямку. Так у 2003–2004 році було прийнято Закони України «Про основи національної безпеки України» [1], «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [2], «Про організацію оборонного планування» [3] та низку інших, якими досить докладно розкривався зміст діяльності суб'єктів владних повноважень щодо забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави, а також визначаються їх функції, завдання та повноваження у цій сфері. На даний час також постійно ведеться робота щодо удосконалення нормативно-правового регулювання даної сфери, про що свідчить, наприклад, прийняття у 2018 році нового Закону України «Про національну безпеку України» [4].

На сьогоднішній день законодавче забезпечення діяльності суб'єктів владних повноважень, що забезпечують її безпеку, необхідним правовим інструментарієм на основі демократичних принципів функціонування правової держави в Україні здійснено у повному обсязі. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки та обороноздатності відповідає світовим демократичним стандартам, але, безумовно, потребує систематичного оновлення та вдосконалення, оскільки феномен національної безпеки та обороноздатності настільки складний, багатограний, динамічний і суперечливий, що потребує періодичного науково-обґрунтованого коригування законодавства.

Дослідження досвіду зарубіжних країн, системний аналіз організації діяльності органів, що входять у систему забезпечення їх національної безпеки та обороноздатності, дозволить нам врахувати як позитивні сторони, так і зробити висновки про неприпустимість та неможливість застосування окремих аспектів правового регулювання діяльності таких органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід іноземних держав щодо здійснення правоохоронної діяльності, а також забезпечення національної безпеки держави досліджували такі вчені як: М. Бессонова, О. Вонсович, І. Дудко, М. Єжеев, А. Іщенко, І. Кириченко, А. Корольова, С. Ніколаєнко, А. Пелих, І. Тихоненко, О. Устименко тощо. Водночас, можливості адаптації в Україні досвіду іноземних держав щодо публічного адміністрування у сфері національної безпеки і оборони залишаються малодослідженими, що обумовлює доцільність подальшого дослідження даної проблематики.

Метою статті є спроба комплексного аналізу іноземних держав щодо публічного адміністрування у сфері національної безпеки і оборони та визначення пріоритетних напрямків його впровадження.

Виклад основного матеріалу. Важливе значення має міжнародне співробітництво у сфері забезпечення національної безпеки. Особлива увага приділяється здійсненню його як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні (в рамках ООН, Інтерполу, Європолу, а також у рамках інших міжнародних організацій) за основними напрямками діяльності органів, що входять до системи забезпечення національної безпеки.

В рамках міжнародного співробітництва здійснюється інформаційний обмін, проводяться скоординовані міжнародні поліцейські операції, профілактичних, оперативно-розшукових та слідчих заходів, виконуються міжнародні слідчі доручення та запити у межах надання правової допомоги у кримінальних справах, а також активізується взаємодія робочих груп з координації оперативної взаємодії у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю, екстремізмом та тероризмом.

Також необхідно відзначити роль вивчення на постійній основі громадської думки щодо наявності у населення відчуття безпеки від злочинних посягань та довіри до поліції та інших. За даними проведених опитувань, за останні роки зросла частка громадян, які більші довіряють правоохоронним органам [5].

У будь-якій державі стабільною, стійкою та ефективною може бути лише та соціальна система, яка підтримується більшістю населення і яка має систему влади, яка побудована на основі вільного волевиявлення громадян у суворій відповідності до загальноновизначених принципів правової держави, не лише закріплених у конституції і законах конкретної держави, а й реально запроваджених у житті суспільства.

Існуючі в даний час різні організаційні структури системи забезпечення національної безпеки будь-якої держави є результатом її тривалого еволюційного історичного розвитку. Усі компоненти зазначеної системи виникали, розвивалися та змінювалися у процесі розширення державою сфери своєї діяльності, вони синхронно еволюціонували разом з нею.

Для комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення організаційної структури системи забезпечення національної безпеки сучасної демократичної держави, характерна добре продумана поетапність у реорганізації, обумовлена появою нових зовнішніх чи внутрішніх загроз, що дозволяє як зберегти спадкоємність, так і збільшити ефективність у діяльності всіх компонентів системи. Пошук найефективнішої моделі системи забезпечення національної безпеки здійснюється постійно у всіх федеративних та унітарних державах незалежно від обраної ними системи правління. При цьому роль та місце збройних сил, поліції, жандармерії, розвідки та контррозвідки — ключових силових компонентів системи забезпечення національної безпеки, а також сама структура такої системи може суттєво відрізнятись через наявність значних історичних відмінностей між різними демократичними країнами. Зазначені відмінності найяскравіше виявляються в організаційній структурі системи забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Логіка побудови відповідних систем забезпечення безпеки у різних державах може бути відмінною. Наприклад, для США характерна наявність значної кількості різних видів федеральних поліцейських сил та спецслужб, які конкурують один з одним і організаційно входять до різних відомств чи міністерств: оборони, внутрішньої безпеки, енергетики, юстиції та фінансів, що можна розглядати як відповідність демократичним принципам побудови публічної адміністрації [6]. Одночасно, в Австрії, Італії, Іспанії, Франції та ФРН, майже весь силовий блок зосереджений у структурах двох міністерств: оборони та внутрішніх справ.

При цьому погляди на функції та організаційно-правові засади діяльності різних елементів системи забезпечення національної безпеки, а також на характер їх застосування у разі загострення ситуації у країні та світі, з боку політичного керівництва та фахівців у США та країнах ЄС, практично однакові щодо питань забезпечення національної безпеки. Організаційна структура та особливості діяльності об'єктів управління (система забезпечення національної безпеки держави та її компонентів) у повному обсязі залежать від суб'єктів управління: вищих органів державної влади країни та політики, яку вони реалізують.

Зростання правоохоронного та безпекового апарату в країнах Західної Європи, а також в США пояснюється прагненням як правлячих, так і опозиційних партій цих держав забезпечити стабільність у суспільстві в умовах економічної кризи, не допустити повторення терактів, які мали місце на початку нинішнього століття у США, Великобританії, Іспанії, Франції, Бельгії та ФРН, а також виключити створення сприятливих умов для розвитку радикальних політичних сил, у тому числі екстремістського спрямування [7].

Одночасно, постійно зростає бюджетне фінансування та чисельність структур, які відповідають за боротьбу з тероризмом, протидію електронному шпигунству та криптографію, особливо в США. Бюджет ФБР – головного відомства боротьби з тероризмом США за минулі роки значно зріс, а чисельність особистого складу збільшилася вдвічі; електронним шпигунством та криптографією в США займається Агентство національної безпеки (АНБ), яке формально входить до складу Міністерства оборони, а по суті, є самостійним суб'єктом владних повноважень, голова якого призначається особисто Президентом США [8]. У Великобританії існує аналогічна структура – Центр урядового зв'язку (GCHQ), голова якого підпорядковується лише Прем'єр-міністру, а антитерористичний бюджет спецслужб Великобританії за останні роки зріс більш ніж у 3,5 рази.

Пріоритетне значення у багатьох країнах світу приділяється розробці нових технологій для більш ефективного забезпечення національної безпеки у сфері боротьби зі злочинністю. Досягнення науки активно використовуються в цій галузі, і, відповідно, у структурах поліцейських органів та спецслужб широко створюються нові спеціалізовані технічні підрозділи для боротьби з кіберзлочинністю, наукові лабораторії зі збору та зберігання баз даних ДНК тощо.

Наприклад, Великобританія є провідною державою серед держав Європи за щільністю застосування засобів електронного спостереження за безпекою міст та об'єктах транспортної системи. В середньому лондонець за добу до об'єктів відеореєстрації потрапляє не менше 300 разів; з 1984 року в країні організовано збирання ДНК у злочинців, який зберігається в єдиному національному банку даних [9].

Створення національного банку даних ДНК у нашій країні та дактилоскопія населення дозволить більш ефективно боротися зі злочинністю та забезпечити суди надійною доказовою базою. Слід врахувати світовий позитивний досвід і поетапно знайти для цього необхідні засоби.

Для вдосконалення діяльності спеціалізованих органів, які забезпечують національну безпеку в Україні, необхідно, з використанням прийнятних для нашої країни відповідних організаційно-правових рішень США, розробити заходи щодо адміністративно-правового забезпечення

перспективної практики ідентифікації особи за допомогою геномних банків даних ДНК та рай-дужної оболонки очей людини, що може суттєво збільшити ефективність безпекових заходів. Лише розробка адміністративно-правового механізму реалізації зазначених науково-технічних методів та його апробація дозволять ухвалити зважене рішення про доцільність застосування такої практики в правоохоронній діяльності.

Специфічною рисою організаційної структури Міністерства оборони США та МВС Великобританії є наявність структурних підрозділів, які відповідають за широке використання приватних військових компаній та приватних охоронних підприємств при вирішенні таких питань, які переважно в інших країнах світу вирішуються виключно державними органами.

Зокрема, США активно використовують приватні військові компанії та їх співробітників (колишніх військовослужбовців, поліцейських та співробітників спецслужб) при підготовці національних військових та поліцейських кадрів в Іраку, Афганістані, Колумбії та інших країнах Латинської Америки.

У структурі Міністерства оборони США створено та з 1996 року успішно функціонує спеціальне управління, яке не тільки відповідає за взаємодію з приватними військовими компаніями з питань підготовки кадрів для поліції та збройних сил, а також уповноважено від імені уряду США укладати з ними контракти для організації роботи з державними структурами Колумбії, Мексики та інших країн Латинської Америки та Афганістану у боротьбі з наркобізнесом. Також у структурі МВС Великобританії створено спеціальний відділ центру прикладних наук і технологій, який займається взаємодією з приватними органами, охоронними фірмами та просуванням на експорт їх інноваційних продуктів у сфері безпеки. Ці форми та методи роботи з приватними охоронними структурами представляють інтерес та потребують подальшого вивчення, оскільки можуть бути використані в окремих аспектах в нашій державі.

Також у структурі Збройних сил США на постійній основі функціонує спеціальний директорат по боротьбі з масовими заворушеннями, який тісно координує свою діяльність із Бюро Національної гвардії та поліцейськими органами суб'єктів федерації. Військовослужбовці цього структурного підрозділу заздалегідь готують усю необхідну документацію (карти місцевості та відповідні плани) для оперативного використання частин та підрозділів Збройних Сил для припинення можливих масових заворушень та вирішення інших внутрішньодержавних завдань.

У структурі МВС Італії та Великобританії створено окремі служби боротьби з організованою злочинністю. В Італії в роботі служби «Антимафія» МВС на постійній основі беруть участь представники карабінерів та фінансових гвардійців. У інших країнах підрозділи боротьби з організованою злочинністю здійснюють свою діяльність у складі служб кримінальної поліції.

Висновки. Процес забезпечення національної безпеки конкретної держави полягає у своєчасному виборі та застосуванні суб'єктами, які здійснюють таку діяльність, відповідних форм та методів використання своїх можливостей для захисту життєво важливих інтересів країни від потенційних небезпек або тих, що вже стали реальними, внутрішніх чи зовнішніх загроз відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права та національного законодавства. Незважаючи на процеси уніфікації законодавства та імплементації міжнародних норм, забезпечення національної безпеки держави здійснюється у суворій відповідності з національним законодавством та політичними цілями та завданнями, сформульованими, як правило, у вигляді стратегії національної безпеки, концепції національної безпеки, доктрини або спеціального закону. Стратегія національної безпеки реалізується за допомогою спеціального механізму, що визначає індивідуальну специфіку та своєрідність кожної держави. Незважаючи на те, що немає єдиного універсального підходу до забезпечення внутрішньої безпеки держави, при побудові відповідних систем у різних країнах здійснюється уніфікація їх законодавства в цій галузі. Так, у рамках ЄС системно та послідовно проводиться зближення законодавства у сфері боротьби з тероризмом, корупцією та фінансовими злочинами, що сприяє, зокрема, здійсненню тісної взаємодії правоохоронних органів по лінії Інтерполу, Європолу, та з міжнародною міжбанківською системою здійснення платежів SWIFT.

Для збільшення ефективності забезпечення національної безпеки необхідно продовжувати роботу щодо впровадження досягнень науки у правоохоронну діяльність: встановлювати системи відеоспостереження в всіх великих населених пунктах, розширювати бази даних зразків ДНК та законодавчо закріпити дактилоскопію дорослого населення, що не тільки дозволить підвищити результативність роботи правоохоронних органів в сфері розкриття злочинів, але і надасть в подальшому можливість виключити можливі помилки при здійсненні проваджень.

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
2. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19 червня 2003 року № 975-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15#Text>
3. Про організацію оборонного планування : Закон України від 18 листопада 2004 року № 2198-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15#Text>
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
5. Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до виконавчих та правоохоронних органів влади, оцінка діяльності Уряду. Разумков центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia-otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-dovykonavchykh-ta-pravookhoronnykh-organiv-vlady-otsinka-diialnosti-uriadu-liutyi-2020r>
6. Boone Bartholomees J. Guide to national security policy and strategy. U.S. Army War College. Washington, DC. 2004. 295 p.
7. Rechtsinformationssystem des Bundes. URL: <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005792>
8. Young R. Defining Terrorism: The Evolution of Terrorism as a Legal Concept in International Law and its Influence on Definitions in Domestic Legislation. Boston College International and Comparative Law Review. 2006. Vol. 29. Issue 1. Article 3. P. 75-80.
9. Security Service MI5 : site. URL: <http://www.Mi5.gov.uk/home/about-us/what-we-do/protecting-national-security.html>

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.19>

ДІДЕНКО В.В.

**МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**THE PURPOSE AND TASKS OF PROFESSIONAL TRAINING OF EMPLOYEES
OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE**

Актуальність статті полягає у забезпеченні ефективної діяльності Національної поліції України залежить від багатьох чинників, серед яких важливе місце відводиться системі професійної підготовки поліцейських. Остання представляє собою сталий, систематичний, безперервний процес навчання, виховання та розвитку працівника в сфері виконуваного ним виду трудової (або службової) діяльності, який забезпечує набуття особою відповідного кола знань, навичок та вмінь необхідних і достатніх для правильного, ефективного і законного виконання покладеної на нього трудової функції. Тобто, професійна підготовка є комплексом заходів, об'єднаних в єдиний процес, який прямо залежить від особливостей професії працівника (службовця). Мета статті полягає у визначенні мети та завдання професійної підготовки працівників Національної поліції України. З'ясовано, що мета і завдання – це взаємодоповнюючі категорії, які показують призначення певного явища, процесу, механізму, тощо. Зокрема, мета є кінцевим, бажаним результатом якого необхідно досягти, «пункт призначення» стратегічного характеру. В свою чергу, завдання – це тактичні, поточні цілі, виконання яких обов'язкове для реалі-